

Elindult a szé

kely gyerek...

A Múzeum-köruton állok, s várom a villámot, a mely nem jön. Hirtelen különös csoport megy el mellettem. Látom a sietésükön, a egük szoros összetartásán, hogy hatarzott cél felé igyekeznek. Lehetnek ötvenen-hatvanan; néhány felnött kivételével csupa gyerek. Kettőn-hárman népies viselet, a mely nyomban elárulja, hogy valahonnét Erdélyből kerültek föl a fővárosba. Megszólítok egyet közülök: hova igyekeznek.

— Ide a szövetségbe! — mondja kurtán.

Kezével a szemben lévő házra mutat. Megindulok velük én is a szövetségbe. A kapu alatt kifüggesztett táblán ez olvasható: *Országos Magyar Szövetség*. Nagynehezen bejutunk a szövetség első emeleti helyiségeibe. A különös csoportot, úgy látszik, már várták: a terem tele van várakozókkal.

Két órán át.

Behuzódtam egy sarokba. Teljes két órán át szem- és fültanuja voltam egy csodálatosan érdekes eseménynek. A magyar társadalmi és kulturmozgalomnak nagyszabású és páratlanul szép akciója folyt le előttem e két óra alatt. Tanulmányt kellene erről írni s az egész országnak meg kellene ismernie, a mi itt történik évüzdőnél régebb idő óta.

Ketten ülnek egy íróasztalnál: László Gyula, a marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamara titkára és Csányi Gusztáv dr., a szövetség főtitkára. Velük szemben állnak egy tömegben a fiúk. A legfiatalabb tíztizenkét éves lehet, a legidősebb talán tízenhátf. Szintiszta magyar típus valamennyi. Szótlanok, de nem félősen, inkább a várakozás teszi őket hallgataggá. Egy asszony húzódik mel-

tem a két nava. Ugy fogja át őket két sovány karjával, mintha egy pillanatra sem akarna fölük megvágni, de halkán meg biztatja: ne féljenek, magyvárosban lesznek, jó helyük lesz a mesternél, csak becsüljék meg magukat.

— Madaras András! — szól László Gyula s névsorból kezd a neveket fölolvasni.

— Itt van a fiam! — hangzik rá a válasz.

Mokány képű, eleven fiut föl előre az apja.

— Mi akarsz lenni? — kérdezi a titkár.

— Lakatos... mülakatos!

— Nem mennél szabónak?

A fiu fölveti a tekintetét s bátran odavágja:

— Nem, mert azután *soffér* leszek...

— Na, no, az nem megy oly hamar, fiam... — mosolyog a titkár.

Két perc múlva már megvan a szerződés. Egy aradi-utcai mülakots veszi magához négy esztendőre másnak Madaras András székelybereg-i tízenhárom esztendősi fiut. Már távoznak is: az apja, a fiu s az új gazda, a ki majd ezek iparost nevel Madaras Andrásból.

— Deák Ferenc!

— Itt vagyok!

Hórihorgas, lenhaju fiu áll elő.

— Elmennél fiam boltba? Kérdezi tőle a titkár.

A fiu hallgat, azután csendesen mon-

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző

Cím

Elindult a székelly gyerek...

Forrás:

Esti ujság

Bp.

1913

11/27.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

Dogátja:

— Cipész akarok lenni... Cipész!

A titkár, meg egy budai fűszeres, a

ki magához akarná venni a fiut, kapacitálják egy darabig.

— Jó dolgod lesz, fiam... Olyan szép boltban leszel, mint otthon a patika...

A fiu lehajtja a fejét s vár.

— Leszek én botos! ugrik elő egy kis fiu.

— Hogy hívnak?

— Ambrus Ferenc!

— Hová való vagy?

— Makfalvi...

— Hány osztályt végeztél, fiam?

— Négyet, meg egy fél gimnáziumot!

A helyzet rövidesen kialakul. Ambrus

Ferenc elindul a fűszerkereskedővel az új budai otthon felé. Deák Ferencet meg egy derék cipésmester szerződ-teti. Jó dolga lesz a fiúnak: Kap kosztot, kvártélyt, ruhát, jó szót és jó bánást... Már indulnak is.

— Tekintetes ur! szólal meg egy székely asszony s a cipész elé áll, tessék ide adni az adresszát... A gyerek anyja nem jöhetett föl, mert himlős, rám biza a fiát...

Ez is elintéződik. Ez alatt rövid kis diskurzust folytatok Ambrus Ferencel.

— Hát azután, miért nem tanultál tovább fiam?... Jó itt lenni, a nagy városban?

Osztályozás

Tárgy

331.86

Hely

Idő

"1913"

Személy

Helyszám

331.86 1913

Ugy áll most előttem ez a messze vidékről idesodródott kis fiu, mint egy szomorú veréb. Csak a szeme csillog okosan, a mint rámnéz.

— Nem tanulhattam... Nem volt pénz... Hiányzott kilenc korona... Az anyám beteg, aztán nem tudott dolgozni, nem volt a tandíjra... De iparosnak is jó, meg botosnak...

Ez a kilenc korona, a melyet nem tudott az anyja lefizetni, — mekkora pénz az Székelyföldön! — eldöntötte Ambrus Ferenc sorsát... Lesz belőle fűszeresinas. Talán idővel boltja is és egykor majd ő fog idejárni, ha megbízható inasra lesz szüksége. A székely fiuk a legmegbízhatóbbak... Tudja magáról...

Sorozás.

Kinek a keze irányítja ezt az egész mozgalmat, hogyan kerülnek ide ily tömegesen ezek a gyerekek, — ez érdekelt első sorban. Röviden így foglalhatnám össze ennek az ügynek az adminisztratív részét: sorozás! Éppen úgy, mint katonáék-

nál, besorozzák a fiukat inas-jelöltnek. Évente többször — rendszeren a tavaszi és őszi hónapokban — kihirdetik Székelyföldön minden valamirevaló faluban, hogy ekkor és ekkor meglesz az — asszentálás. A ki a fiút inasnak akarja adni, jelentkezzék a hatóságnál. Azután kijön a bizottság, fölírja a fiu nevét, orvos vizsgálja meg: alkalmas-e erre a pályára s a legelső *transzporttal* elküldik a fiut Budapestre vagy más nagyobb városba. Apja, anyja, rokona, vagy ha árva, valamelyik jószívű szomszéd kíséri el a nagy utra. *Vonat ingyen viszi s még kísérőjének sem kell fizetni.* Az államasutaknak ez a humanizmusa — több ezer lélekről van szó — szinte korlátlan. A ki kér jegyet, kap, csak igazolni kell, hogy inasnak megy vagy kísérője a fiúnak.

Eleinte simán ment a transzport, összegyűjtötték a falvakban a kisebb-nagyobb csoportokat s együtt fölhozták őket a fővárosba. Ma azonban már az a kedves helyzet állott be, hogy a transzportot utközben — *megkoppasztják.* Székely állomásokon, a hol a vonat elhalad velük, már várják őket az odaváló iparosok, boltosok, mesteremberek. Ha jó a székely fiu inasnak Pesten, Győrben, Szegeden, jó lesz az — otthon is! Ezt az elvet, a melyre éppen ez az akció terelte a székely iparosok figyelmét, ott az állomásokon mindjárt gyakorlatilag is megvalósítják. A kinek kedve van, a fiuk közül ottmarad. Leszáll a vonatról. Csak egy kis utazást tett a falujától, setleg a szomszéd városig.

Ezt az egész akciót pedig minden adminisztratív munkával együtt nagy szeretettel és buzgó fáradozással a marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamara intézi otthon, Budapesten pedig az Országos Magyar Szövetség titkára.

Két nyilatkozat.

László Gyula, a marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamara titkára a többi között az alábbi érdekes dolgot közölte velünk:

Azzal kell kezdenem, hogy ennek a mozgalomnak az eszméje tulajdonképpen *Baross Gábortól indult ki.* A székely ipart a nemzeti

Iktatószám

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

Hely

Idő

Személy

Helyszám

Szerző

Cím

Forrás:

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

ségek kezdtek leszorítani s a román és szász ipár ijesztően fenyegette már a végpusztulással. Jól tudtuk, hogy otthon nem lehet kifejleszteni a székely ipart s elhatároztuk, hogy a székelyfiukból iparost

és kereskedőt nevelünk a nagyvárosokban. Erre természetesen Budapest a legalkalmasabb. Egyesek azt hozták fel ellenetésül, hogy ezzel módot és alkalmat nyújtunk a székelyföld elnéptelenítésére. Erre a kicsinyes vádra nem is feleltünk. Mentünk tovább a megkezdett úton.

— Hogy milyen eredménye van akciónknak, annyit mondhatok csupán, hogy a hosszú és nehéz munkának *gyönyörű eredménye van.* Egy új iparos és kereskedő nemzedéket neveltünk. Körülbelül három-ezer székely fiuból neveltünk iparost és kereskedőt s ezzel mindent megmondottam. A fiuk nagyrészt ma már otthon helyezük el, csupán a múlt hónapban kétszáznál több fiut helyeztünk el Erdélyben. Nagy részük az inasévek alól való fölszabadulása után *kimegy külföldre: Berlinbe, Párisba, Londonba és Amerikába.* Az idén valamennyi külföldre szakadt székely iparost felkutatunk s az a célunk, hogy jövőre Marosvásárhelyen jelenek össze s lehetővé tegyük számukra az itthonmaradást...

— Az itthon kitanult inasok nagy

része, a mikor kiszabadul, visszatér Székelyföldre s mint önálló iparos és kereskedő akar és tud is érvényesülni. A székely ipar föllendülése, a javult gazdasági helyzet nagyrészt ennek az akciónak az eredménye. Csak még egyet: Erdélyben mintegy ötven képzett lokomotívvezető van, a kit mi képeztünk ki, Felcsikon a gyárban szintén ötven timárunk dolgozik. Ez a gyár ma fölveszi a versenyt a szász börgyárakkal is. Ezt a statisztikát tovább is folytathatnám...

Csányi Gusztáv dr. a szövetség buzgó titkára ezeket mondotta nekünk:

— Az akció budapesti részét egészen mi végezzük minden kormánytámogatás nélkül. *Budapesten átlag ezer-ezerkétszáz székelyinas van.* Egyrészüket innét a győri vagongyárba és a diósgyőri gyárba küldjük. Merem állítani, hogy ezek a fiuk csaknem kivétel nélkül a legértékesebb emberanyagot adják. Páratlanul megbízhatók, becsületesek, bámulatosan szorgalmasak és ügyesek, különösen a kézügyességük meglepő. A budapesti iparosok és kereskedők valósággal vetekednek értük, a mint az imént szemtanuja lehetett ennek. A fiukat az elvállalás négy évi kötelezettségével adjuk szolgálatba, a hol teljes ellátásban részesülnek s ruházatot kapnak. Minden héten tartunk egy *panasznapot*, a mikor a fiuk elő-

nének esetleges panaszukkal, a mi azonban ritkán fordul elő. Ilyen esetekben, ha a panasz oka alapos, a fiut azonnal elvesszük helyéről s máshova adjuk.

— A fiuk között igen sok van, a ki kereskedelmibe s gimnáziumba kezdett járni, de az életkörülményei eltérítették a pályájától. Legtöbben a géplakatosságot akarják elsajátítani, s ha itt vannak egy ideig — soffőrök szeretnének lenni. Van egy székely fiuból lett soffőrünk — egy előkelő ember szolgálatában van — a ki minduntalan azt kérdezi a gazdájától, hogy mikor mennek már egyszer — Székelyföldre! Ánnál szebb vidék az egész országban nincsen...